

HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ TIP FAKÜLTESİ HALK SAĞLIĞI ANABİLİM DALI
DEPREM KAYNAKLI AFETLERE YÖNELİK TOPLUM İÇİN BİLGİLENDİRME DİZİSİ
(2023/2)

DEPREMLER ve YAŞLILAR

Dünya Sağlık Örgütü tarafından 65 yaş ve üzeri grup olarak kabul edilen¹ yaşlı bireyler toplumlarda “incinebilir” gruplar arasında yer alır. İncinebilirlik, çeşitli nedenlere bağlı gelişebilir. 6 Şubat 2023 tarihli ülkemizde, Kahramanmaraş Pazarcık ve Elbistan merkezli depremlerde² farklı illerimizde yaşayan herkesin yaşadığı sorunlara ek olarak yaşlı bireyler için dikkat edilmesi gereken konuları bilmek doğru müdahaleler için önem taşımaktadır.

Depremlerde yaşa bağlı gelişen fonksiyon kayıpları, mevcut bulaşıcı olmayan hastalıklar, sosyal-ekonomik sorunlar yaşlı bireylere yönelik “öncelik” gereksinimini ortaya koyar.^{3 4 5}

Depremlerde aşağıdaki sorunlar yaşlılık döneminde öne çıkar:^{6 7 8 9 10}

- ✓ Yaşlanma sürecine bağlı fizyolojik değişiklikler, vücudu daha ciddi yaralanmalar ve mortalite açısından daha riskli hale getirir.
- ✓ Yaşlıların vücutlarının stres durumlarında daha az fizyolojik rezervleri vardır.
- ✓ Yaşlı afetzedeler, genç afetzedelere göre daha sık akut böbrek yetmezliği geliştirebilmektedir. Yaşlılıkta bağışıklık sisteminin zayıflayabilmesi ve altta yatan kronik hastalıklara bağlı enfeksiyon hastalıklarına yatkınlık artmakta ve afet koşulları ile birlikte durum daha karmaşık hale gelebilmektedir. Örneğin yaşlı bireylerin, afet koşullarında kalabalık ve hijyen eksikliğine bağlı toplum kaynaklı pnömoniye yakalanma sıklığı daha yüksektir.
- ✓ Benzer şekilde ishalleri hastalıklar sebebiyle dehidratasyon riskleri de vardır. Yaşlılar malnütrisyon açısından da daha yüksek risk altındadır.
- ✓ Yaşlılardaki mevcut sağlık sorunları, afet durumunda hızla mortal bir hale gelebilir ve bu durum onların hayatta kalma olasılıklarını da azaltır.
- ✓ Yaşlıların kronik hastalıkların tedavisi için kullandığı bazı ilaçlar vücut sıcaklığının düzenlenmesine etki ederek, sıcaklığa olan duyarlılığını artırabilir. Bu nedenle, kronik hastalıkları tedavi etmek için ilaç kullanan yaşlı yetişkinler, aşırı sıcak veya soğuk hava durumlarına karşı özellikle savunmasız olabilir.
- ✓ Yaşlılarda daha sık görülen görme ve işitme bozuklukları, hareket bozuklukları ve bilişsel veya nörolojik hasarlar, bazı yaşlı insanların afet durumlarında iyileşme süreçlerini yönlendirmelerini zorlaştırabilirken, kişilere olan bağımlılıklarını artırabilir.
- ✓ Sosyoekonomik koşulların olumsuzluğu yaşlılar içinde bazı grupları afet durumlarında daha incinebilir hale getirebilir. Yapılan çalışmalarda bu faktörler temel olarak düşük geliri olmak, düşük sosyal destek düzeyine sahip olmak, ruhsal ve fiziksel sağlığı zayıf olmaktır.

Afet durumlarında “yaşlıların incinebilirlik durumunu azaltmak” onlar için özel hizmet alanları oluşturmakla ilgili değildir; hizmetlere eşit ulaşılabilirliğe sahip olmalarını sağlamakla ilgilidir.

¹ WHO, Aging and health [Internet] https://www.who.int/westernpacific/health-topics/ageing#tab=tab_1

² [Internet] <http://www.koeri.boun.edu.tr/scripts/lst0.asp> Erişim:10.02.2023.

³ [Internet] https://www.who.int/health-topics/ageing#tab=tab_1 Erişim:08.02.2023.

⁴ [Internet] <https://ec.europa.eu/eurostat/documents/3217494/10166544/KS-02-19%E2%80%91FNN.pdf/c701972f-6b4e-b432-57d2-91898ca94893> Erişim: 08.02.2023.

⁵ [Internet] <https://www.un.org/en/observances/older-persons-day> Erişim: 08.02.2023.

⁶[Internet]<https://www.nia.nih.gov/news/protecting-older-adults-effects-natural-disasters-and-extreme-weather> Erişim: 08.02.2023.

⁷ Bayraktar N, Dal Yılmaz Ü. Vulnerability of Elderly People in Disasters: A Systematic Review. Turkish Journal of Geriatrics. 2018;21:3:467-82.

⁸ [Internet] <https://extranet.who.int/agefriendlyworld/wp-content/uploads/2020/05/AgeFriendlyApproachToDisasterRecovery.pdf> Erişim: 08.02.2023.

⁹ Çakır Ö, Atalay G. Afetlerde özel gereksinimli grup olarak yaşlılar. Resilience. 2020;4.1: 169-186

¹⁰ [Internet] <https://www.helpage.org/silo/files/older-people-in-disasters-and-humanitarian-crises-guidelines-for-best-practice.pdf> Erişim: 08.02.2023.

HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ TIP FAKÜLTESİ HALK SAĞLIĞI ANABİLİM DALI DEPREM KAYNAKLI AFETLERE YÖNELİK TOPLUM İÇİN BİLGİLENDİRME DİZİSİ (2023/2)

Yaşlı insanlar için eşit erişimin sağlanması, sağlık hizmeti sağlayıcıların karşılaştıkları belirli sorunlar ve engeller konusunda daha fazla bilinçlendirilmesine bağlıdır.¹⁰ Sağlık ve toplum hizmetleri kuruluşları, yaşlı insanlar için temel temas noktaları olacaktır. Bu tür hizmetler, yaşlı insanların çeşitli ihtiyaçlarını desteklemek için uygun kaynaklara sahip olmaya çalışmalıdır.⁸ Sağlık profesyonelleri ve acil durum müdahale ekipleri için protokollerin standardizasyonuna ihtiyaç vardır.¹¹

Yaşlıların afet durumlarında incinebilirliğini azaltmak için bir sağlık çalışanı yaşlı bir hasta ile karşılaştığında aşağıdaki konuları aklına getirmelidir:¹²

- ✓ Özel risk altındaki yaşlılar sistematik olarak belirleniyor mu, belirleme kriterleri neler ve bu kriterler standardize mi?
- ✓ İzole olan yaşlıların aile bireylerini bulmak için çaba harcıyor mu, onlarla iletişime geçildi mi?
- ✓ Yaşlılar gıda, giysi, barınak, su, sağlık hizmetleri gibi genel yardım hizmetlerinden yararlanabiliyorlar mı?
- ✓ Günlük yaşamlarını sürdürebilmek için ek bir yardıma ihtiyaçları var mı?
- ✓ Topluma hangi alanlarda yardımcı olabilirler?
- ✓ Yaşlılara yardım edebilecek sosyal gruplar var mı?
- ✓ Günlük yaşamlarını sürdürmede ne tür zorluklarla karşılaşıyorlar?

Tüm bunların yanında bazı kaynaklar tarafından belirtilen bazı ek öneriler de vardır:

- ✓ Deprem gibi kriz durumlarında istismar vakalarında artış görülebileceği için yaşlı insanların fiziksel, duygusal, maddi ve cinsel istismarına ilişkin farkındalıklar artırılmalı ve korunma sağlanmalıdır.¹⁰
- ✓ Olabilecek dolaşım problemleri, soğuk havalara karşı dayanmalarını zorlaştırabilir. Bu sebeple vücut sıcaklıklarını koruyabilmek için diğer yetişkinlere göre daha fazla giysiye veya battaniyeye ihtiyaç duyabilirler.
- ✓ Yaşlı yetişkinleri afete verilen tepkilerin doğası ve ruh sağlığı açısından eğitmek, onları kullanabilecekleri toplum kaynakları hakkında bilgilendirmek onlara yardımcı olabilir.¹⁰
- ✓ Yaşlılarda artabilen enfeksiyon sıklıklarından dolayı başta yaşlılarda mortal ilerleyebilen pnömokok enfeksiyonu aşısı olmak üzere diğer rutin aşıları imkan dahilinde sorulmalıdır.¹³
- ✓ Depremzedeler enkaz altından kurtarıldıktan sonra Crush Sendromuna karşı sıvı tedavisine başlanırken her afetzedenin, özellikle yaşlı afetzedeler gibi incinebilir grupların, özel şartları değerlendirilerek yapılması gerektiği hatırlanmalıdır.¹⁴

Sonuç olarak, yaşlı yaş grubu afet dönemlerinde yüksek mortalite riski ile karşı karşıya olduğu için özel dikkat edilmesi gereken komplike bir gruptur. Sağlık uzmanları ve acil durum müdahale personeli, kendi disiplinleriyle ilgili geriatrik bakım sağlama ve afetler sırasında hem yaşlılara hem de bakıcılarına en iyi nasıl yardımcı olacaklarına ilişkin eğitim almalıdır.¹⁰

¹¹ [İnternet] <https://www.redcross.org/about-us/news-and-events/news/2020/new-research-older-adults-more-vulnerable-after-disasters.html> Erişim Tarihi: 08.02.2023

¹² Saçaklıoğlu F, Türk M. Olağan Dışı Durumlarda Risk Grupları. Editör: Karababa AO. İçinde: Olağan Dışı Durumlarda Sağlık Hizmetleri: Sağlık Çalışanı El Kitabı. Türk Tabipleri Birliği, 2002, ss: 79-81

¹³ [İnternet] <https://hsgm.saglik.gov.tr/tr/kronikhastaliklar-haberler/65-yas-ustu-bireylerde-bagisiklama.html> Tarihi: 09.02.2023

¹⁴ Kitlemel Afetlerde Temel Sağlık Hizmetleri (Afet Sahası Rehberi). Düzenleyen: Sever MŞ, 2012, ss: 9-11